

DOMOVINA

Štev. 32.

V Ljubljani, 7. oktobra 1918.

Leto I.

Avstro-Ogrska, Nemčija in Turčija prosijo za mir.

Avstrija, Ogrska, Nemčija in Turčija so sklenile v svrhu, da se sklene splošno premirje in da se uvedejo mirovna pogajanja, stopiti potom vlad, katerim je poverjeno interesno zastopstvo v Zedinjenih državah severo-ameriških do predsednika Zedinjenih držav. V izvedbi tega sklepa je dobil avstro - ogrski poslanik v Stockholmu v petek od zunanjega ministra brzojavno naročilo, da naj zaprosi švedsko vlado, da odpošlje dne 4. oktobra naslednjo brzojavko gosp. predsedniku Wilsonu:

Besedilo brzojavke.

Avstro - ogrska vlada, ki je vodila vojno vedno le kot obrambno vojno ter pokazala opetovano svojo pripravljenost, končati krvoprelitje ter priti do pravičnega in častnega miru, se obrača do predsednika Zedinjenih držav ameriških s predlogom, da naj z njo in njenimi zavezniki sklene takojšnje premirje na kopnem, na morju in v zraku ter neposredno nato prične s pogajanj o sklepu miru, za kateri naj bi tvorilo podlago 14 točk poslanice g. predsednika Wilsona kongresu z dne 8. januarja 1918 ter štiri točke iz govora gosp. predsednika Wilsona z dne 12. februarja 1918, pri čemer naj bi se oziralo tudi na izvajanja gosp. predsednika z dne 26. septembra 1918.

V boljše razumevanje mirovne ponudbe centralnih držav hočemo ponoviti še enkrat Wilsonove zahteve.

Wilsonova poslanica kongresu.

Ob priliki mirovnih pogajanj v Brest - Litovskem je izročil predsednik Wilson dne 8. januarja 1918 kongresu poslanico, v kateri razpravlja o takratnih vojnih in mirovnih načelih osrednjih držav. Med drugim je tedaj dejal Wilson: »Vstopili smo v vojno, ker se je kršilo pravo, in ker je to kršenje zadelo nas v živo in bi onemogočilo našemu ljudstvu življenje, če se ne popravi zopet in če se svet enkrat za vselej ne zavaruje proti obnovitvi krivice. Kar torej v tej vojni zahtevamo, ni ono, kar se tiče samo nas: Je to zahteva, da se svet tako uredi in tako zavaruje, da bo mogoče mirno živeti in zlasti, da bo vsak miroljubni narod, ki želi, kakor mi, živeti lastno življenje in ki je odločen,

da si ustvari svoje lastne naprave, živel v zavesti, da mu drugi narodi ne bodo delali sile in da je varen pred nasiljem in samopašnimi napadi. To je v interesu vseh narodov sveta. Program svetovnega miru je torej naš program, ki je obenem tudi edini možni program, kakor si ga mi mislimo.

Štirinajst točk poslanice.

1. Vse mirovne pogodbe so javne in se sklepajo javno.
2. Prostost morja izven teritorialnih voda v miru in v vojni, razen morij, ki se mednarodno zapro.
3. Enakost trgovinskih odnošajev, odstranitev gospodarskih ovir.
4. Garancije za znižanje oborožanja.
5. Nepristranska ureditev kolonialnih vprašanj.
6. Rusija naj neodvisno odloča o svojem političnem razvoju in o svoji narodni politiki.
7. Izpraznjenje in obnovitev Belgije.
8. Izpraznjenje in obnovitev zasedenih pokrajin Francoske, Alzacije Lorena se vrne Francoski.
9. Poprava mej Italije v jasnih narodnih mejah.
10. Avstrijskim narodom, katerim se zagotovi mesto med narodi, naj se da prilika za samostojni razvoj.
11. Izpraznjenje in obnovitev Romunije, Srbije in Črne gore.
12. Avtonomije narodov v Turčiji in prosta pot skozi Dardanele.
13. Neodvisna poljska država s pokrajinami, kjer žive Poljaki. Svobodni dostop do morja.
14. Ustanovitev zveze narodov.

Wilsonov februarski govor.

Dne 12. februarja 1918 je odgovarjal predsednik Wilson pred kongresom avstro - ogrskemu zunanjemu ministru Czerninu in nemškemu državnemu kanclerju Hertlingu, ki sta malo prej (24. februarja) odgovorila na njegovo gorenjo poslanico z dne 8. januarja 1918. Med drugim je izvajal, da hoče narodno vprašanje na novo urediti na temelju pravice in pravičnosti. »Ozirati se je na narodne zahteve in nad narodi se sme vladati samo, če v to privolijo. Pravica samoodločbe ni samo fraza. Ta vojna ima svoje korenine v neupoštevanju pravic malih na-

rodov in plemen, ki niso imeli moči in složnosti, da bi dosegli svoje zahteve, svojo lastno državno pripadnost in svojo lastno obliko političnega življenja. Treba je sedaj doseči pogodbe, ki onemogočajo za bodoče take pogodbe... Koncem govora je predsednik Wilson razglasil naslednja

mirovna načela:

1. Končne pogodbe morajo odgovarjati pravičnosti ter morajo jamčiti trajen mir.
2. Narodi in provincije ne smejo biti več igrača držav. Igro za ravnovesje moči je za vselej diskreditirati.
3. Vsak spor glede ozemlja se mora rešiti v interesu in v prid dotičnega prebivalstva.
4. Vse jasne narodne zahteve se morajo v najširšem okviru vpoštevati.

Wilson o ustanovitvi zveze narodov.

Mirovna ponudba osrednjih držav se ozira končno tudi še na govor predsednika Wilsona, ki ga je govoril v New Yorku o ustanovitvi zveze narodov de 27. septembra 1918. Ob tej priliki je tudi dejal Wilson: »Vojna se ne more končati z dogovorom, kompromisom ali barantanjem o koristih, marveč se mora popolnoma jasno sprejeti načelo, da so koristi najslabejših ravnostako svete, kakor najmočnejših. Tako si mi predstavljamo trajni mir.« Ustanovitev zveze narodov mora tvoriti najbistvenejši del mirovnih pogajanj. Neumnost bi bila, če bi prepustili jamstva za njo poznejšemu prostovoljnemu postopanju tiste vlade, ki je uničila Rusijo in ogrožala Romunijo... Wilson je tudi ob koncu tega govora podal

načrt za zvezo narodov.

ki se v petih točkah glasi tako - le:

1. Nepristranska pravičnost brez razlike za vse. Nobenih stopenj v pravičnosti.
2. Skupni interes gre nad posebne interese.
3. V rodbini zveze narodov ni posebnih zvez, pogodb in dogovorov.
4. Nobenih samopašnih gospodarskih kombinacij v zvezi narodov, noben gospodarski bojkot, razen če izreče to zveza narodov v svrhu discipline in kontrole.
5. Javnost vseh mednarodnih pogodb.

Uradna pojasnila k mirovni prošnji.

Dunaj, 5. oktobra. (Kor. urad.) Listi prinašajo iz poučnih krogov ta-le pojasnila k mirovni prošnji zaveznikov: Poudariti je najprej, da tega koraka ni smatrati za hipen sklep Avstro-Ogrske, Nemčije in Turčije, ki naj bi bil nastal pod vtiskom vojaških dogodkov. To je marveč poslednji člen v mirovni politiki v logični verigi neprestane evolucije. Pričela se je ta politika že decembra 1916 z noto grofa Buriana. Ta politika je vobče nameravala doseči pravičen mir brez aneksij in kompenzacij. Premotrivalo se je tudi vprašanje mednarodnega razsodišča, zmanjšanje oboroževanja in misel o prostosti morja. Postavilo se je tudi načelo, da naj se prepreči gospodarski boj po vojni.

To so bila pglavitna vodila tega mirovnega programa. Omenjati bi bilo tu različne govore grofa Czernina, mirovno izjavo nemške drž. zbornice in pa slednjič papeževo noto, ki pa je ostala neodgovorjena. Dne 8. januarja 1918 je postavil nato Wilson svojih 14 znanih točk, ki jih je bilo smatrati za primerno mirovno podlago.

Ko je nato v nemški vladi prišlo do znane premembe, so odpadale ovire in mogoče je bilo enoten mirovni korak vseh osrednjih sil. Korak, ki se je nato storil, ni momentana tvorba, nego se je nagajal s potekom stvari. Ne vemo pa, kako bodo Wilson in ententa sprejeli ta korak. Obratoma se pa na Wilsona, ker tvorijo njegove točke podlago, na kateri se moremo pogajati. Osrednje sile ne zasledujejo imperijalistične politike. Ako pa naši nasprotniki našega predloga ne sprejmejo, naj se sami zagovarjajo pred svetovno zgogovino.

Dunaj, 5. oktobra. V političnih krogih ne pričakujejo Wilsonovega odgovora na korak centralnih držav pred sredo tega tedna.

Vtisk mirovne pogodbe.

Graška »Arbeiterwille« meni, da je treba dati narodom entente tudi jamstvo, da se bodo izpolnile Wilsonove točke. Zato je treba osrednje države podemokratiti in dati narodom svobodo. Le med svobodnimi in enakopravnimi narodi je mogoče skleniti mir, ki bo trajen.

»Grazer Tagblatt« piše: »Wilson je gospodar sveta. Prošnjo za mir so naslovile osrednje države samo nanj! Ker je bil pri odločilnem kronskem svetu nenačrto tudi Hindenburg, so bržčas novi mogotci v državi dovolj poučeni o vojaškem položaju. Da so smatrali za trenutek prošnjo za mir vendarle za umestno, dokazuje resnost položaja.

Graška »Tagespost« piše pod naslovom »Trnjeva pot«, da je upanje na končno zmago izginilo. Osrednje države so izročile svojo usodo v roke Wilsona in sovražna zveza bo odločala, kaj gre Nemcem. Strašen je ta preobrat... Nemčija se vrača iz strahovite vojne domov z ranami in od volje drugih bo odvisna njena bodočnost. Na veliki zemeljski obli ni nobenega Nemca, ki bi ga pri teh mislih ne bolelo srce in ki bi mu ne prišlo v oko solze.

Dunaj, 6. septembra. Sprejetje Wilsonovih mirovnih pogojev je napravilo na tukajšnje prebivalstvo najboljši vtisk. Ljudje so po dolgem času zopet

boljše volje. Vse prebivalstvo je enodušno v naziranju, da je treba konca in naj pride kar hoče. Vsaka ura, ki jo pridobimo pri sklepanju miru, pomenja na stotisoče človeških življenj. S hitrim mirom se reši življenje in zdravje nepreglednih množic najboljših mož, ki vrše sedaj še svojo dolžnost v strelskih jarkih, z naglo sklenjenim mirom pa se obvaruje pogube tudi milijone ljudi, ki bi sicer podlegli v zaledju pomanjkanju, lakoti in kužnim boleznim.

Budimpešta, 6. septembra. »Az Est« poroča iz Londona: Časopisje se obširno peča z mirovnimi predlogi, ki so jih stavile osrednje države Wilsonu. Vsi listi izjaljajo, da je treba razlikovati med Turčijo in Avstro-Ogrsko, a tudi razlikovati med Avstro-Ogrsko in Nemčijo. V nobenem slučaju se vojaške operacije ne morejo ustaviti, dokler niso podane garancije, da se bodo Wilsonove točke tudi v resnici udeležile. Poloficijozno se poroča, da bi bila angleška vlada pripravljena, skleniti premirje pod podobnimi pogoji, kakor jih je sprejela Bolgarska. Upoštevati bi bilo le še specifične posebnosti teh držav, ki jih kažejo vsled večjega števila narodnosti. Če vlade osrednjih držav ne bodo smatrale teh pogojev za sprejemljive, zavezniške vlade ne morejo staviti drugih pogojev ter prepuščajo Avstro-Ogrski in Turčiji, da najdejo druge osebe, ki bi hotele sprejeti te pogoje.

Haag, 6. septembra. »Rott. Courant« poroča iz Londona: Mirovni korak, ki so ga podvzele osrednje države sedaj, ko se je podvrgla Bolgarija ententi, ne more presenetiti nikogar. Avstro-Ogrski je nemogoče kar čez noč zgraditi novo fronto, ki bi morala segati od Sredozemskega do Črnega morja, zlasti ker je položaj nemške armade na francosko-belgijskem bojišču od dne do dne bolj nevzdržen. Osrednjim državam pa primajkuje tudi kovin, obleke in drugih stvari, ki so neobhodo potrebne za bližajočon se zimsko vojno. Za osrednje države sta danes možni samo dve poti, ali popolna kapitulacija, ali pa boj brez upa zmage do konca. Ako sedaj ne pride do miru, bodo spomladi vkorakale entente čete v Berlin, na Dunaj in v Budimpešto.

Praga, 6. oktobra. V torek se vrši v Pragi veliko narodno zborovanje, na katero so sklicani vsi češki državni in deželni poslanci, člani gosposke zbornice, okrajni zastopi, narodni sveti, učenjaki, pisatelji in časniki. Zborovanja se udeležijo tudi Čehi iz Nižje-Avstrijskega ter Slovaki z Ogrskega.

Zagreb, 6. oktobra. Danes se je tu osnoval narodni odbor kot skupni narodni svet za vse Jugoslovane v avstro-ogrski monarhiji.

Prepozno?

Berlinski poročevalec dunajskega »Abend« poroča: Za sedaj še ni upanja, da bi osrednje države dosegle skorajšen mir, kajti vsako razmišljanje o tem vprašanju kaže, da prihaja vse to, kar se godi sedaj v osrednjih državah, prepozno. Ni res, da hoče ententa še to jesen doseči odločitev pod vsakim pogojem. Na Angleškem in zlasti v Ameriki, je tako navdušenje, kakor meseca avgusta l. 1914. na Nemškem. Tamkaj ne pričakujejo še letos zmage, marveč računajo največ s tem,

da se bo vojna s pomočjo novih ameriških čet še drugo leto nadaljevala.

Nemške ponudbe.

V svoji mirovni ponudbi je Nemčija baje točno označila svoje mirovne pogoje. Predvsem zagotavlja nemška vlada obnovitev in odškodnino Belgiji, Srbiji in Črni gori ter izjavlja, da je pripravljena, na mirovnih pogajanjih govoriti tudi o brest-litovskem miru. Glede Alzacije - Lorene stoji na stališču, da naj o teh dveh deželah odloča plebiscit.

Nemčija je pripravljena opustiti zasedeno zapadno ozemlje.

Berolin, 6. oktobra. Merodajni nemški politični krogi zatrjujejo, da je Nemčija pripravljena zapustiti zasedeno francosko in belgijsko ozemlje. Vrše se že pogajanja med nemškimi in ententnimi zastopniki v Švici in na Nizozemskem. Ako bo Wilson načelno sprejel zadnjo ponudbo Avstro-Ogrske, sledi nemudoma izpraznjenje zasedenega ozemlja na zapadu.

Kaj ponuja vlada Čehom in Jugoslovanom.

Dunaj, 6. oktobra. V dunajskih političnih krogih se z vso gotovostjo zatrjuje, da pripravlja vlada velikopotezno akcijo, ki ima namen preustroj Avstro-Ogrske. Ustvari naj se koalicijsko ministristvo, v katerem naj bi bile zastopane vse narodnosti. Predsednik tega ministristva naj bi bil profesor Lamasch ali pa profesor Silva Tarouca, ki naj prične s pogajanjmi med narodi monarhije. Dunajska vlada je pripravljena ponuditi Čehom njih historično kraljestvo, Jugoslovanom pa izpolniti zahteve deklaracije, toda s to ontejitvijo, da se prizna Nemcem koridor do Trsta. Na Ogrskem pripravljajo nekaj podobnega. Tam naj bi prevzela Szerenyi ali pa knez Windischgrätz ministristvo predsedstvo ter naj bi vstopili v kabinet tudi zastopniki zatiranih narodov, Rumunov, Srbov, Slovakov in Ukrajincev. Če bi tudi knez Windischgrätz ne mogel sestaviti kabineta, naj se pokliče grof Mihael Karolyi. Hrvati bi dobili popolnoma proste roke, ogrska vlada pa vztraja pri tem, da ostanejo srbske pokrajine, ki pripadajo sedaj Ogrski, in pa severne slovaške pokrajine, še nadalje pod Ogrsko. Z vso gotovostjo se zatrjuje, da bodo Čehi in Jugoslovani vse te ponudbe a limine odklonili.

Avstrijski Nemci za svojo državo.

Vse politične stranke avstrijskih Nemcev so se zedinile na program, ki priznava samostojne države Jugoslovanom, Čehom in Poljakom, a zahteva tudi za Nemce samoodločbo. Zahtevajo, da se ustanovi tudi za avstrijske Nemce samostojna država, ki naj obsega vse avstrijske nemške pokrajine.

Naročnikom »Domovine«. Današnja posebno izdajo smo napravili le za naročnike, ne pa tudi za kupovalce »Domovine«. Svetovni dogodki tako hite, da se nam je zdelo potrebno o njih prijatelje nujneje obvestiti, kakor bi nam to bilo mogoče, ako bi čakali na redno izdajo koncem tedna.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.